

een gevoel van kans terugvinden

heet dit hoofdstuk. Maar het Engelse woord *possibility* betekent zoveel meer. Het betekent mogelijkheid. Het hervinden van het gevoel dat het écht tot de mogelijkheden behoort dat je aan je kunst gaat werken. Kans is te toevallig – en voor wie in synchroniciteit gelooft bestaat er geen toeval. Of alleen betekenisvol toeval, het-heeft-zo-moeten-zijn-toeval.

grenzen

zijn de beperkingen die we onszelf opleggen. Het Engelse woord hier is *limits*, met andere woorden: wij gaan ervan uit dat er een limiet is – aan de medewerking van het universum, aan het aantal schrijvers, schilders of componisten dat op een wereld kan bestaan, aan de geschenken die wij 'mogen' ontvangen. Weer een bijproductje van de opvoeding: andere mensen gaan voor, kindertjes die vragen worden overgeslagen ...

Of we houden zo vast aan ons eigen beeld van hoe een succesvolle kunstenaarsloopbaan eruitziet, dat we onze mogelijkheden zélf beperken. We gaan echt geloven dat je het alleen maakt als je een cursus succesvol debutenen volgt bij de enige literair agent die Nederland bij naam kent. Cameron noemt het voorbeeld van de CAA (p119), de Creative Artists Agency – een van Hollywood's top talent agencies, gesticht in 1975.

En geef het maar toe, iedereen is gevoelig voor het beeld van de wereldwijze kunstenaar die het gemaakt heeft. Het zijn beperkingen die we onszelf opleggen. We hebben het beeld precies in ons hoofd, en wat er niet aan beantwoordt, zien we over het hoofd. Terwijl zich daar juist de onverwachte geschenken schuilhouden.

de rivier vinden

Het Credo van de Kunstenaar van [Jan Phillips](#) (AW inspiratiemail Inleiding) bevatte nog meer zinnen, die ik er aanvankelijk uit heb gehaald omdat het anders te veel wordt, te veel aspecten omvat. Een van de weggelaten zinnen staat hiernaast.

De rivier vinden betekent dat je je er geleidelijk van bewust wordt, dat het bezig zijn met kunst in alle opzichten een vloeiend en veranderlijk proces is. Het is niet onvoorspelbaar. Soms zit je in een geweldige flow, soms denk je dat er nooit meer iets komt. Soms geloof je enorm in jezelf, en op een ander moment laat alle hoop je in de steek.

Ik geloof
dat mijn werk
vreugdevol, nuttig
en veranderlijk is,
vloeiend als een rivier
zonder begin of einde.

En dat hoort zo.

Als kunst zo vaststaand was als een administratieve baan, was het geen kunst. Dan was het productie. Voorspelbaar, en weinig creatief.

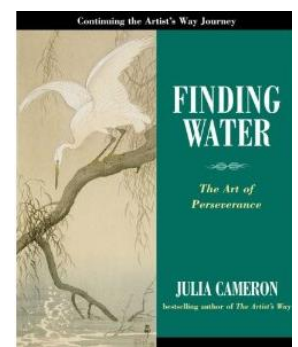
Maar het is aan jou de rivier stromend en helder te houden. MP's, Artist Date, lopen, en vertrouwen houden.

[Brenda Ueland](#) zegt het zo: *The true self is always in motion like music, a river of life, changing, moving, failing, suffering, learning, shining.*

Je ware zelf is altijd in beweging als muziek, een levensrivier, veranderlijk, beweeglijk, mislukkend, lijdend, lerend, glanzend.

de rivier terugvinden

Zelfs Cameron zelf verliest van tijd tot tijd het contact met de rivier. Ook dat hoort bij het proces. Het is zo jammer dat haar andere boeken niet vertaald zijn! Niet dat ze zoveel nieuws brengen – ja, *The Vein of Gold* wel maar *Finding Water* en *Walking in this World* niet – maar ze stellen je in steeds andere bewoordingen met steeds nieuwe, mooie citaten steeds opnieuw in de gelegenheid de rivier te hervinden. Na *The Artist's Way* ben je niet 'klaar.' En wat is klaar? Wanneer is een mens klaar, of een kunstwerk? Daarom. Steeds opnieuw op zoek naar de rivier.

Als je "gedicht rivier" googelt, overspoelt het universum (neehee, google ;-)) je met cadeaus. Zoals op [deze](#) website:

De rivier — er zijn
twee oevers, ver van elkaar
soms wat dichterbij;
een gegeven waartussen
al eeuwenlang water stroomt.

Simon Buschman

Eén van mijn favoriete dichters, [Johanna Kruit](#), schrijft daarover:

Ergens is een rivier waar ik veel van hou, hij is anders dan alle andere rivieren die ik ooit heb gezien omdat hij me zo heel erg vertrouwd is. Ik ken er iedere boom die bij het water staat, ik ken er elke bocht en ik ken er beide overkanten omdat ik vaak in de rivier zwem. Bij het lezen van bovenstaande tanka denk ik aan deze rivier.

Samen met mijn Lief heb ik de rivier ontdekt. En de boer die er vlakbij woont, vindt het goed dat wij daar soms wonen. Dan mogen we aan het eind van een oud boerenpad gaan staan met onze oude kampeerbus en hebben uitzicht op het water.

We wassen ons in de rivier en we doen de afwas in de rivier. We tekenen de stille koeien die aan de overkant wonen en zwemmen er naar toe om met ze te praten. We zitten urenlang bij het water en zien soms een ijsvogel als een blauwe flits voorbijkomen. We kijken naar de oeverwaluwen en naar de zilveren vissen die omhoogspringen.

We bouwen bootjes van papier en schrijven op het zeil een wens. De rivier neemt onze bootjes mee met de stroom naar iemand die ze vinden zal. 's Avonds laten we kleine kaarsjes drijven in het water en kijken naar de spiegelingen. In de nacht zien we de eindeloze sterrenhemel en de maan die voorbij schuift.

Het is goed om bij de rivier te zijn, iedere keer opnieuw. Steeds weer als we aankomen, lijkt het alsof de rivier ons groet. Dan fluistert hij gedichten en zingt zachte wijsjes. We springen er dan midden in en laten ons door het water omhelzen.

Als we vertrekken weten we dat de rivier alle gelukkige dagen die we daar doorbrachten zal bewaren. En als we terugkomen, geeft hij ons al die dagen in tienvoud terug.

Ik denk dat de rivier ook van ons houdt.

En zo is het. De rivier houdt ook van ons. Of om het in de woorden van [Rumi](#) te zeggen:
datgene waarnaar wij verlangen, verlang ook naar ons.

de steen

Ik heb een steen verlegd in een rivier op aarde.
Het water gaat er anders dan voorheen.
De stroom van een rivier hou je niet tegen.
Het water vindt altijd een weg omheen.

Misschien eens gevuld door sneeuw en regen,
neemt de rivier mijn kiezel met zich mee.
Om hem dan glad en rond gesleten,
te laten rusten in de luwte van de zee.

Ik heb een steen verlegd in een rivier op aarde.
Nu weet ik dat ik nooit zal zijn vergeten,
ik leverde bewijs van mijn bestaan.
Omdat, door het verleggen van die ene steen,
de stroom nooit meer dezelfde weg kan gaan.

Ik heb een steen verlegd in een rivier op aarde.
Nu weet ik dat ik nooit zal zijn vergeten,
ik leverde bewijs van mijn bestaan.
Omdat, door het verleggen van die ene steen,
het water nooit dezelfde weg kan gaan.

Erg mooi vind ik ook het lied "[De Steen](#)" van Bram Vermeulen. Het geeft zo mooi de gedachte weer, dat alles wat we doen invloed heeft op de hele wereld. Alleen jij kunt die bepaalde steen verleggen en de loop van de rivier beïnvloeden.

De rivier is er altijd, je hoeft je er alleen maar voor open te stellen en hij stroomt door je heen.

Het helpt soms, als je je in gedachten voorstelt dat je aan het water zit. Creatief visualiseren van de eerste orde.

